

AKABE BÎ’ATLARI

Birinci Akabe bî’atı (sözleşmesi)

Bi’setin onbirinci senesi Zilhicce ayı:

Es’ad bin Zürâre onbir arkadaşıyla hac zamanı yine Mekke’ye geldiler. Âlemlerin efendisi ile bir önceki görüşmelerinin üzerinden tam bir sene geçmişti.

O sene, müşrikler, müslümanlara her senekinden daha fazla ezâ ve cefâda bulunuyorlardı. Resûlullah “sallallahü aleyhi ve sellem” Efendimizi devamlı tâkib ediyorlar, O’nunla konuşan herkese işkence yapıyorlardı.

Bunu öğrenen Medîneliler, Peygamber Efendimizle gece vakti Akabe mevkiinde görüşmek üzere söz aldılar. Gece olunca buluştular. Bağlılıklarını arz edip, Sevgili Peygamberimizin bütün emir ve isteklerine teslim olacaklarına söz vererek, bî’at ettiler.

Bu sözleşmede;

“Allahü teâlâyâ ortak koşmayacaklarına, zinâ yapmayacaklarına, hırsızlık etmeyeceklerine, iftirâdan kaçınacaklarına, ayıplanmak ve rızık korkusuyla çocuklarını öldürmeyeceklerine” dâir taahhüde bulundular.⁹⁹

Sevgili Peygamberimiz, ikisi Evs kabîlesine, diğerleri de Hazrec kabîlesine mensub olan bu 12 kişiyi kabîlelerine temsilci yaptı. Bunlar, kabîlelerine İslâmiyet’i anlatıp, onlar adına Resûlullah “sallallahü aleyhi ve sellem” Efendimize karşı kefil olacaklardı. Es’ad bin Zürâre de, hepsi adına temsilci tâyin edilmişti “radiyallahü anhüm.”

⁹⁹ İbni Sâd, Tabakât, I, 220.

Akabe bî’atının yapıldığı yerde inşa edilen Mescid-i Bey’



Medîne’de doğan güneş

Birinci Akabe bî’atından (sözleşmesinden) sonra, Medîne’ye dönen Hazret-i Es’ad bin Zürâre ve arkadaşları, kabîlelerine gece-gündüz İslâmiyet’i anlatarak hak dîne dâvet ettiler. Bu dâvet netîcesinde, İslâmiyet, Medîne’de sür’atle yayılmaya başladı. Öyle ki, daha önce birbirine düşman olan Evs ve Hazrec kabîleleri bir araya gelmiş, İslâmiyet’i daha iyi öğrenebilmek için Resûlullah Efendimizden bir muallim istemişlerdi.

Resûl-i ekrem “sallallahü aleyhi ve sellem” Efendimiz de, Kur’ân-ı kerîmi ve İslâmiyet’i öğretmek için, Mekke’deki Eshâbından Hazret-i Mus’ab bin Umeyr’i hoca olarak Medîne’ye gönderdi.

Hazret-i Mus’ab, Hazret-i Es’ad’ın evinde kaldı. Onunla birlikte ev ev dolaşarak herkese İslâmiyet’i duyurdular. Resûlullah’ın sevgisini ve O’nu, bütün düşmanlarından korumak için canla başla çalışacaklarına söz vermelerini istediler. Onları, Resûlullah ile yapılacak bî’ata, bağlılığa hazırladılar.

Es’ad bin Zürâre hazretlerinin kabîle reisi de Sa’d bin Mu’az olup, onunla akrabâ idiler. O zaman Arablar arasında akrâbaya karşı hakâretten kaçınmak âdet olduğu için, daha î mân etmemiş olan Sa’d bin Mu’az, Es’ad bin Zürâre hazretlerinin evine gidip bu işi engellemeye çalışmadı. Kendisi bir kabîle reisi olarak buna el koymak istemiyordu. Bu maksadla kabîlesinin ileri gelenlerinden Üseyd bin Hudayr’a;

- Mahallemize git, gelen şu kişiyi gör, ne yapacaksan yap. Es’ad benim teyzemin oğlu olmasaydı, bunu sana havâle etmezdim, dedi.

Bunun üzerine Üseyd bin Hudayr, mızrağını alıp, Hazret-i Mus’ab bin Umeyr’in bulunduğu eve gitti. Oraya varınca hiddetle konuşmaya başladı.

- Bize niçin geldiniz? İnsanları aldatıyorsunuz! Hayâtınızdan olmak istemiyorsanız, buradan derhâl ayrılın, dedi.

Onun bu kızgın hâlini gören Mus’ab bin Umeyr;

- Hele biraz otur, sözümüzü dinle! Maksadımızı anla, beğenirsen kabûl edersin. Yoksa engel olursun, diyerek gâyet yumuşak ve nâzik cevap verdi.

Üseyd sâkinleşip;

- Doğru söyledin, dedi ve mızrağını yere saplayarak oturdu.

Hazret-i Mus’ab’ın tatlı konuşması ile insanın kalbine işleyen sözlerini ve hoş sesiyle okuduğu Kur’ân-ı kerîm âyetlerini dinledi. Kendinden geçip;

- Bu ne güzel şey! diye söylendi. Sonra;

- Bu dîne girmek için ne yapmak lâzımdır? dedi.

Anlattılar ve Üseyd bin Hudayr Kelime-i şehâdet söyleyerek müslüman oldu. Sevincinden yerinde duramayan Hazret-i Üseyd “radıyallahü anh”;

- Ben gidip size birini göndereyim. Eğer o müslüman olursa, Medîne’de onun kavminden î mân etmedik hiç kimse kalmaz, diyerek sür’atle kalkıp gitti. Doğruca Sa’d bin Mu’az’ın yanına vardı. Sa’d bin Mu’az, onu görünce;

- Yemîn ederim ki, Üseyd buradan gittiği yüzle gelmiyor, dedi.

Sonra da;

- Ne yaptın yâ Üseyd? diye sordu.

Hazret-i Üseyd bin Hudayr, Sa’d bin Mu’az’ın müslüman olmasını çok arzu ettiğinden;

- O kişiyle (Mus'ab bin Ümeyr ile) konuştum, onların bir fenâlığını görmedim. Yalnız; duyduk ki, Benî Hârise oğulları, teyzeoğlun Es'ad'ın böyle bir kimseyi evinde barındırmasından kuşkulanarak, onu öldürmek için harekete geçmişler, dedi.

Bu sözler, Sa'd bin Mu'az'a çok dokundu. Çünkü birkaç sene önce yapılan bir savaşta, Benî Hârise oğullarını yenip, Hayber'e sığınmaya mecbur etmişlerdi. Bir sene sonra da affedip, memleketlerine dönmelerine izin vermişlerdi. Buna rağmen onların böyle bir tavır takınmaları düşüncesi, Sa'd bin Mu'az'ı çok kızdırmıştı.

Hâlbuki, aslında böyle bir durum yoktu. Üseyd bin Hudayr, bu hîleye başvurarak, Sa'd bin Mu'az'ın teyzesine ve oğlu Es'ad bin Zürâre'ye dolayısıyla Mus'ab bin Ümeyr'e zarar vermesini önlemek istemişti. Böylece, onların tarafına geçmesine ve nihâyet müslüman olmasına zemîn hazırladı.

Sa'd bin Mu'az, Üseyd bin Hudayr'ın bu sözleri üzerine yerinden fırlayıp, Hazret-i Es'ad bin Zürâre'nin yanına gitti. Oraya varınca, Es'ad ile Mus'ab bin Ümeyr'in son derece huzûr ve sükûn içerisinde oturup, sohbet ettiklerini gördü. Yanlarına yaklaşıp;

- Ey Es'ad! Aramızda akrâbalık olmasaydı, sen bunları yapamazdın, dedi.

Bu sözlerle Hazret-i Mus'ab bin Ümeyr cevap vererek;

- Ey Sa'd! Biraz dur, otur ve bizi dinle, anla... Sözlerimiz hoşuna giderse ne âlâ, yok beğenmezsen, bunu sana teklif etmeyiz. Sen de kalkıp gidersin! dedi.

Sa'd bin Mu'az, bu mülâyim ve tatlı sözler karşısında sâkinleşip, bir kenara oturdu ve onları dinlemeye başladı.

Mus'ab bin Ümeyr hazretleri, Sa'd bin Mu'az'a önce İslâmiyet'i anlattı. İslâmiyet'in esaslarını açıkladı. Sonra tatlı ve güzel sesiyle Kur'ân-ı kerîmden bir miktar okudu. Okudukça, Sa'd bin Mu'az'ın hâli değişiyor, kendinden geçiyordu. Kur'ân-ı kerîmin eşsiz belâgatı karşısında kalbi yumuşadı ve büyük bir tesir altında kaldı. Kendini tutamayıp;

- Siz bu dîne girmek için ne yapıyorsunuz? dedi.

Mus'ab bin Ümeyr, hemen Kelime-i şehâdeti öğretti. O da;

- **Eşhedü en lâ ilâhe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abdühü ve resûlühü,** diyerek müslüman oldu.

Sa'd bin Mu'az müslüman olmaktan duyduğu huzûr ve sevinçten yerinde duramıyordu. Derhâl evine gidip, öğrendiği gibi gusûl abdesti aldı. Sonra kavminin toplanmasını istedi. Üseyd bin Hudayr'ı yanına alıp, halkın bulunduğu yere vardı. Abdüleşhel oğullarına hitâben;

- Ey Abdüleşhel oğulları! Siz beni nasıl tanırıyorsunuz? dedi.

Onlar hep bir ağızdan;

- Sen bizim reîsimiz ve büyüğümüzsün, biz sana tâbiyiz! diye cevap verdiler.

Sa'd bin Mu'az, onların bu sözleri üzerine;

- **O hâlde hepimize haber veriyorum. Ben müslüman olmakla şereflendim. Sizin de Allahü teâlâyâ ve O'nun Resûlüne îmân etmenizi istiyorum. Eğer îmân etmezseniz, sizin hiç birinizle konuşup görüşmeyeceğim!... dedi.**

Senet-üs-sürûr (Sevinç yılı)

Abdüleşhel oğulları, reisleri Sa'd bin Mu'az'ın müslüman olduğunu ve kendilerini de İslâm'a dâvet ettiğini duyar duymaz, hep birlikte müslüman oldular. O gün

akşama kadar Medîne semâlarını Kelime-i şehâdet ve tekbir sadâlarıyla çınlattılar.¹⁰⁰

Abdüleşheloğullarının topluca müslüman olmasından kısa bir müddet sonra, bütün Medîne halkı ile Evs ve Hazrec kabîleleri de İslâmiyet'i kabûl ettiler. Her ev İslâm nûruyla aydınlandı.

Sa'd bin Mu'az ve Üseyd bin Hudayr, kabîlelerine âit bütün putları kırdılar. Bu durum Sevgili Peygamberimize "sallallahü aleyhi ve sellem" bildirilince, çok memnun oldular. Mekkeli müslümanlar sevinç içinde idiler. Bu sebeple bu seneye (m.621) "**Senet-üs-sürûr** (sevinç yılı)" denildi.

Esselâtü vesselâmü aleyke yâ Resûlallah
Esselâtü vesselâmü aleyke yâ Habîballah
Esselâtü vesselâmü aleyke yâ Seyyid-el evvelîne vel âhirîn!

İkinci Akabe bî'atı

Bi'setin onikinci senesi...

Mekkeli müşriklerin, müslümanlara zulmü son haddine varmış ve dayanılmaz bir hâl almıştı. Medîne'de ise, Es'ad bin Zürâre ile Mus'ab bin Umeyr'in hizmetleri sâyesinde, Evs ve Hazrecîler; müslümanlara kucak açacak, onları bağırlarına basıp uğrunda her fedâkarlığı yapacak aşk ve şevkin içindeydiler.

Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem" Efendimizin de bir an önce Medîne'yi teşriflerini arzuluyorlar; O'nun uğrunda, mallarını ve canlarını esirgemeyeceklerine dâir söz veriyorlardı. Hac zamanı gelmişti. Zilhicce ayında Mus'ab bin Umeyr ile berâber, Medîneli 73 erkek ve 2 kadın müslüman, Mekke'ye geldiler.

Hacdan sonra, hepsi yine Akabe'de Peygamberimiz ile buluştular. Es'ad bin Zürâre dahil 12 temsilci, kabîleleri adına Peygamber Efendimizin Medîne'ye hicret etmelerini ricâ ve teklif ettiler. Resûlullah Efendimiz onlara Kur'ân-ı kerîmden bâzı âyet-i kerîmeleri okuduktan sonra;

"Kendi canlarını, çoluk ve çocuklarını nasıl koruyup gözetirlerse, O'nu da öyle koruyacaklarını temin etmek üzere" onlardan kesin söz istedi.

Henüz müslüman olmayan Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem" Efendimizin amcası Hazret-i Abbâs da orada bulunuyordu. Bî'at için gelen bu topluluğa şöyle hitâb etti;

- Ey Medîneliler! Bu, kardeşimin oğludur. İnsanlar içinde en çok sevdiğim de O'dur. Eğer, O'nu tasdik edip, Allah'tan getirdiklerine de inanıyor ve berâberinizde alıp götürmek istiyorsanız, beni tatmin edecek sağlam bir söz vermeniz lâzımdır.

Bildiğiniz gibi, Muhammed aleyhisselâm bizdendir. Biz, O'nu, O'na inanmayan kimselerden koruduk. O, bizim aramızda izzet ve şerefiyle korunmuş olarak yaşamaktadır. O, bütün bunlara rağmen, herkesten yüz çevirmiş, size katılıp, sizinle berâber gitmeye karar vermiştir. Eğer siz, bütün Arab kabîleleri birleşip üzerinize hücum ettiğinde, onlara karşı koyacak kadar savaş gücüne sâhipseniz bu işe girişiniz. Bu husûsu da aranızda iyice görüşüp konuşunuz, sonradan ayrılığa düşmeyiniz.

Verdiğiniz sözde durup, O'nu düşmanlarından koruyabilecek misiniz? Bunu lâyıkıyla yapabilirseniz ne âlâ. Yok, Mekke'den çıktuktan sonra O'nu yalnız bira-

¹⁰⁰ İbni Hişâm, *Siret*, I, 435; Süheylî, *Ravd-ül-ünf*, II, 258.

kacaksanız, şimdiden vazgeçiniz ki, yurdunda şerefiyle korunmuş olarak yaşasın.”

Hazret-i Abbâs’ın bu konuşmasına Medîneli müslümanlar üzüldüler. Sanki, Resûlullah “sallallahü aleyhi ve sellem” Efendimizi memleketlerine götürdüklerinde, O’nu müşriklere karşı koruyamayacak, sıkışınca terk edeceklermiş gibi bir sözle karşılaşmışlardı.

Medîneli sahâbîlerden Es’ad bin Zûrâre hazretleri, Peygamber “sallallahü aleyhi ve sellem” Efendimize dönerek;

- Yâ Resûlallah! İzin verirseniz birkaç sözüm vardır. Onu Hazretinize arz edeyim, dedi.

Fahr-i kâinât Efendimiz izin verince, Hazret-i Es’ad;

- **Anam-babam sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Her dâvetin yumuşak veya sert bir yolu, usûlü vardır. Şimdi siz, bizi öyle bir şeye dâvet ediyorsunuz ki, onu insanların kabûl etmesi gâyet zordur. Zîrâ insanların öteden beri tapınageldikleri putları bırakıp, İslâm’ı kabûl etmesi çok güçtür. Buna rağmen biz, İslâm’ı bütün kalbimizle kabûl ettik. Bir de müşrik olan akrabalarımızla alâkayı kesmeyi emrettiniz, ihlâs ile onu da kabûl ettik. Bilirsiniz ki bunu da kabûl çok zordur. Amcalarının bile düşman kesilip muhâfaza etmediği yüksek zâtınıza kucak açıp, bu şerefli vazifeyi üzerimize vâcib ve lâzım bildik. Hepimiz bu sözlerimizde mutâbıkız. Dilimizle ne söylüyorsak kalbimizle onu tasdik ediyoruz.**

Kendi çoluk çocuğumuzu nasıl muhâfaza ediyorsak, mübârek vücûdunuzu da, kanımızın son damlasına kadar koruyacağımıza yemîn ediyoruz. Eğer bu ahdimizi bozarsak, Allahü teâlâyâ verdiğimiz sözde durmayıp şakîler zümresine dâhil olalım.

Yâ Resûlallah! Biz bu sözümüzde sâdıktık. Allahü teâlâ muvaffak eylesin.

Dedi. Sonra da;

- **Yâ Resûlallah! Bizden kendiniz için istediğiniz teminâtı alıp, şart koşabilirsiniz, diye devâm etti.**

Peygamber “sallallahü aleyhi ve sellem” Efendimiz onları İslâmiyet’e teşvik etti. Kur’ân-ı kerîm okudu. Sonra buyurdu ki:

- **Sizden Rabbim için olan şartım, Allahü teâlâyâ ibâdet etmeniz ve hiçbir şeyi O’na ortak koşmamanız;**

Kendim ve Eshâbım için olan şartım, bizi barındırmanız, bana ve Eshâbıma yardımcı olmanız, kendinizi savunduğunuz, koruduğunuz şeylerden bizleri de korumanızdır.

Berâ bin Ma’rûr;

- Seni hak din ve kitap ile peygamber gönderen Allahü teâlâyâ and olsun ki; çoluk-çocuklarımızı savunup, koruduğumuz gibi seni de koruyacağız! Bizimle bî’atlaş ya Resûlallah, dedi.

Medîneli müslümanlardan Abbâs bin Ubâde, Peygamber Efendimizle yapılan anlaşmayı pekiştirmek için, arkadaşlarına;

- Ey Hazretçiler! Muhammed aleyhisselâmi niçin kabûl ettiğinizi biliyor musunuz? dedi. Onlar da;

- Evet, cevâbını verdiler. Bunun üzerine;

- **Siz O’nu, hem sulh, hem de savaş zamanları için kabûl edip, O’na tâbi**

oluyorsunuz. Eğer, mallarınıza bir zarar gelince, akrabâ ve yakınlarınız helâk olunca, Peygamberimizi yalnız ve yarımsız bırakacaksanız, bunu şimdiden yapınız. Vallahi, eğer böyle bir şey yaparsanız dünyâda ve âhirette helâk olursunuz! Eğer dâvet ettiği şeyde, mallarınızın gitmesine ve yakın akrabâlarınızın öldürülmesine rağmen, O'na vefâ etmeyi aklınız kesiyorsa, tutunuz. Vallahi bu, dünyânız ve âhiretiniz için hayırlıdır, deyince arkadaşları;

- Biz Peygamberimizden, mallarımız ziyân olsa da, yakınlarımız öldürülse de vazgeçmeyiz. Ondan hiçbir zaman ayrılmayız. Ölmek var, dönmek yok! dediler.

Sonra Peygamber “sallallahü aleyhi ve sellem” Efendimize dönerek;

- Yâ Resûlallah! Biz bu ahdimizi yerine getirirsek, bize ne vardır? diye sordular.

Sevgili Peygamberimiz “sallallahü aleyhi ve sellem” o zaman;

- Allahü teâlânın râzı olması ve Cennet var! buyurdular.

Bunlardan her biri kavminin temsilcileri, vekilleri olarak söz verdiler. İlk önce Hazret-i Es'ad bin Zûrâre;

- Ben Allahü teâlâyâ ve O'nun Resûlüne verdiğim sözü yerine getirmek, canımla ve malımla O'na yardım husûsundaki va'dimi gerçekleştirmek üzere bî'at ediyorum, diyerek müsâfefa etti.

Arkasından her biri bu şekilde bî'atı tamamlayıp;

- Allahü teâlânın ve Resûlünün dâvetini kabûl ettik, dinledik ve boyun eğdik, diyerek memnûniyetlerini ve teslîmiyetlerini arz ettiler.

Böylece, Resûlullah'ın uğrunda canlarını ve mallarını çekinmeden ortaya koydular. Kadınlar ile bî'at, sâdece söz ile yapılmıştı.

Sevgili Peygamberimiz “sallallahü aleyhi ve sellem”;

“Allahü teâlâyâ hiç birşeyi ortak koşmamak, hırsızlık, iftirâ ve zinâ etmemek, çocuklarını öldürmemek, yalan söylememek, hayırlı işlere muhâlefette bulunmamak...” hususlarında onlardan söz aldılar..

Medînelilerin, Peygamber Efendimize bî'at ettiği sırada, Akabe tepesinden bir ses;

- Ey Minâ'da konaklayanlar! Peygamber ile Medîneli müslümanlar sizlerle savaşmak üzere anlaştılar, diye bağırdı.

Peygamberimiz, bu ses için;

- Bu, Akabe'nin şeytanıdır, dedikten sonra, seslenene de;

- Ey Allahü teâlânın düşmanı! Senin de hakkından gelirim, buyurdular. Bî'at eden Medînelilere de;

- Siz hemen konak yerlerinize dönün, buyurdular.

Abbâs bin Ubâde;

- Yâ Resûlallah! Yemîn ederim ki, istediğin takdirde, yarın sabah, Minâ'da bulunan kâfirlerin üzerine yürür onların hepsini kılıçtan geçiririz, dedi.

Peygamber “sallallahü aleyhi ve sellem” Efendimiz memnun oldular, fakat;

- Bize, henüz bu şekilde hareket etmemiz emrolunmadı. Şimdilik yerlerinize dönünüz, buyurdular.

İmâm-ı Nesâî'nin, Abdullah ibni Abbâs'dan rivâyetine göre;

Ensârdan Akabe bî'atında bulunanlar, Resûlullah'ın yanına gelmekle muhâcirlerden olmuşlardır.¹⁰¹

101 İbni Hişâm, Sîret, I, 438; İbni Sa'd, Tabakât, I, 221-223; Süheylî, Ravd-ül-ünf, II, 261.